

ZEYNEP MİRAC

Biyografi

SEÇKİN

Ödünsüz bir yaşam

Zeynep Miraç, 1978 İstanbul doğumlu. İstanbul (Erkek) Lisesi'nin ardından Koç Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. Gazeteciliğe *Vizyon* dergisinde başladı. *Milliyet*, *Hürriyet*, *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı. *Cumhuriyet* gazetesinde ve *KAFA* dergisinde portreler yazdı. TRT Türk'te "Açık Şehir" adlı kültür sanat programını sundu. Metin Akpınar ve Hal-dun Dormen'in yaşamöykülerini anlatan belgesellerin senaryolarını yazdı. *Gazete Oksijen*'de yazıyor, KAFA TV'de portre programını yapıyor.

Seçkin
Ödünsüz Bir Yaşam

SEÇKİN

Ödünsüz Bir Yaşam

Yazan: Zeynep Miraç

Editör: Sevim Erdoğan

Yayın hakları: © Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Kasım 2021 / ISBN 978-625-8036-33-6

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Serçin Çabuk

Baskı: Yıkılmazlar Basın Yayın Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62 / B Güneşli - Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 515 49 47

Sertifika no: 45464

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Seçkin

Ödünsüz Bir Yaşam

Zeynep Miraç

İçindekiler

Başlarken.....	11
Büyük bir vedanın ardından.....	13
Cesur bir gençti, hâlâ da öyle!.....	23
Elit mi, halk mı?	29
Tiyatroya ilk merhaba	33
“Seni ölünceye kadar severim. Ama sen ölünceye kadar...”	39
Yeni anayasa, yeni aşk, yeni hayat.....	45
Araba vapurunda yazılan oyun.....	49
Aylar sonra bir ev.....	53
Utanmaz Adam, kira kontratında	59
İlk ve son sendika tiyatrosu.....	65
Dünyanın en güzel sofraları.....	71
Türkiye’de okumak, çalışmaktan sayılmaz	73
“Adımı Emrah koyalım da, ‘yohyoh’ demeye alışsın çocuk”	77
İnsanca yaşadı, insanca öldü.....	83
Yeni bir hayat.....	89
“Mahir Çayan’ın nesisin?”	93
Yazan Stalin, yazılan Lenin, çeviren Seçkin, hapishaneye gelin! ..	103
“Aile bütçeme en çok katkısı olan erkek”	109
Dikiş makinelerinin arasında nikâh.....	113
12 Mart’ta kuşaklar, 12 Eylül’de ise bireyler yok edildi	119
Tiyatrocular, tiyatro dergilerini okumazlar!	125
Ödül mü yoksa ceza mı?	133
Devlet durduk yerde yardım eder mi hiç?	137
Eğer Tanrı varsa beni sınamaktan bir türlü vazgeçemedi	143

“Sizi çok iyi gördüm”	155
“Çevirinin tek mutlu anı vardır”	159
Parmaklarının ucunda sihirli yıldızlar olan dost.....	165
Üretmekte direnmek	169
Dizin	173

Hep dimdik, hep kararlı

60 yıldır verdiği mücadeleyle, cesaretiyle, dirayetiyle benim kahramanım o.

Bilgisini paylaşmakta bonkör, derdini paylaşmakta tutumlu biri. Bizimki gibi ülkelerde bir ömrü yazıyla çiziyile geçirebilmenin zorlukları malum. Yaptığınız işte direnmek mangal gibi yürek istiyor.

Seçkin Selvi yürekli, müdanasız, dirençli ve azimli...

Yakın tarihin karanlık günlerinden nasibini fazlasıyla alsa da doğru bildiğinden şaşmamış, üretmeye devam etmiş, yaşamaya, hem de bildiği gibi yaşamaya devam etmiş biri. Üstelik yaşam sevincini ve mizah duygusunu hiç kaybetmeden.

Hayat anlardan ibaret. İki kapıdan birini açtığınız an, iki yoldan birini seçtiğiniz an, hayatınızın nereye doğru hareket edeceğini –bazen isteyerek bazen de tesadüfen– seçtiğiniz an... Hepsi buluşup bir ömrün hikâyesini yazıyor.

Önce içine doğdunuz aile belirliyor o anları; sonra yaşadığınız coğrafya, yaşadığınız zaman dilimi, sizi saran toplum... Siz tek başına sırtlarken koca bir hayatı, bazen elinizden tutuyor, bazen de tekmeyi savuruyorlar.

İyiliklerin tadını çıkarmanın, kötülüklerden sıyrılıp yeniden iyiye varmanın türlü yolu var. Ama o yol ne olursa olsun koşul tek: Ayakta kalmak.

Yaşamakta direnmek.

Üretmekte direnmek.

Günü yaşamak.

Bazen de o güne rağmen yaşamak.

Teslim olmamak.

Okuyacağınız, böyle bir yaşamın hikâyesi.

Çalışmakla geçen bir ömür...

Bir yandan çeviri yaparken bir yandan fasulye ayıklayan, eleştiri yazısını tamamlayıp sobanın ateşini harlayan, çocuklarını büyütürken yaşadığı ülkenin zihin dünyasında yeni pencereler açan bir kadın...

Yüzyıllık Yalnızlık gibi bir başyapıtı, başka bir çevirisi nedeniyle Sağmalcılar Cezaevi'nde yatarken, koğuşun keşmekeşi içinde, aklı dışarıdaki çocuklarındayken Türkçeye kazandırmış bir kadın...

Sevdiklerinin erken vedalarına, devletin hoyratlığına, içinde bulunduğu kültürel iklimde emeğinin karşılık bulmamasına rağmen dimdik ayakta durmaktan, üretmekten, yaşamdan zevk almaktan vazgeçmeyen bir kadın...

Kendi kuşağıma baktığımda gördüğüm tam tersi... Şimdilerde en ufak bir pürüz büyüyor, devleşiyor ve ataletimizin gerekçesine dönüşüyor.

Seçkin Selvi ise hep dimdik, hep kararlı.

O hep yolda.

Hiç kenara çekilip “dur bakalım” dediğini duymadım. Yaşamın, yaşamanın hakkını vermek diye bir şey varsa Seçkin Hanım sonuna kadar veriyor. Üstelik hep alacaklı olduğu halde.

Ne mutlu ki aynı zaman diliminde, aynı coğrafyada yaşıyoruz. Onun emeklerine hepimizin şükran duyması gerektiğini düşünüyorum.

Büyük bir vedanın ardından...

21 Kasım 1938... Bir gün önce İstanbul'dan trenle gelen cenaze, top arabasının üzerinde Ankara caddelerinde ilerliyordu. İki gün önce Dolmabahçe Sarayı'ndan çıkıp üç çift atın çektiği top arabasıyla taşınan Atatürk'ün naaşı, İstanbul caddelerinde, kalabalıkların gözyaşları eşliğinde Sarayburnu'na kadar taşınmış; oradan Yavuz zırhlısıyla İzmit'e getirilmiş ve çiçeklerle süslenmiş bir trene bindirilip Ankara'ya varmıştı.

Onunla birlikte Büyük Millet Meclisi'ne doğru yürüyenlerin yüzünde 10 Kasım sabahı saat 9'u 5 geçe başlayan matem in izi görülüyordu. Kurucusunu, önderini kaybeden ülke onu uğurlamaya hazır değildi.

Cenazeyi Ankara'da karşılayanlar arasında genç, idealist bir doktor da vardı. Necati Selvi Antalya Devlet Hastanesi'ndeki görevini bırakıp gelmişti Ankara'ya... Üstelik karısı ilk çocuklarını doğurmak üzereydi.

Ya doğuma yetişemezse?

Ne olursa olsun. Son görevini ihmal edemezdi.

Necati Selvi, genç Türkiye'nin ilk kuşağının temsilcisiydi. 1910'da bir Osmanlı olarak başlayan hayatı, Cumhuriyet ile bambaşka bir şekil aldı. O dönem Tıbbiye, ilerici hareketlerin merkezlerinden biriydi. Öğrenciler, genç cumhuriyetin akla ve bilime olan sarsılmaz inancıyla yetişiyordu.

Kendisine verilen imkânlar için son kez teşekkür edecekti mutlaka. Doğup büyüdüğü İstanbul kadar, Tıbbiye'yi bitirdikten sonra zorunlu hizmet nedeniyle annesi Şefika'yı da alıp gittiği İslahiye'de tanıdığı ülkesini. İmkânsızlık nedir, yokluk ne-

dir, ülke bağımsızlığını hangi koşullarda kazandı, hepsini öğrenmişti. Kökleri Bulgaristan'ın Serviçe kasabasına dayanan annesi dul kaldığında henüz çocuktuktu Necati Bey. Cumhuriyet ona babalık etmişti.

Islahiye'den dönüp ihtisasını yapmak üzere Ankara Numune Hastanesi'ne geldiğinde hayatın ona hazırladığı bir sürpriz vardı: birbirine benzeyen günlerden birinde, sıradan bir hasta odasından içeri girer girmez aşka düştüğü bir kadın...

Adı Fatma Aliye. Necati Bey'den üç yaş büyük, üstelik dul ve üç çocuğu! Yıl 1937, durum epey zor. Hatta çok zor. Üstelik sülalede Necati Bey'e yakıştırılan birden fazla bekâr ve dul genç kadının olunca oklar Fatma Aliye'ye çevrilmişti hemen. "Çocuklu kadın aldı" diye dedikodular çıkınca Şefika Selvi gelinine, "Bana anne de kızım" demişti. Fatma Aliye annesini yıllar önce kaybetmişti, kötü bir evliliğin ardından yaralarını sarmaya çoktan hazır. "Tamam" dedi. "Anne..."

Fatma Aliye Samsunluymuş, şehrin tanınmış bir ailesinden geliyordu. O kadar güzeldi ki, kaçıracaklar korkusuyla henüz 13 yaşındayken evlendirmişlerdi bir Çerkez beyiyle. Ama yürütmemişti o evlilik. Acılarla dolu hatıralarını, bir de üç çocuğunu alıp Ankara'ya kaçmıştı genç kadın.

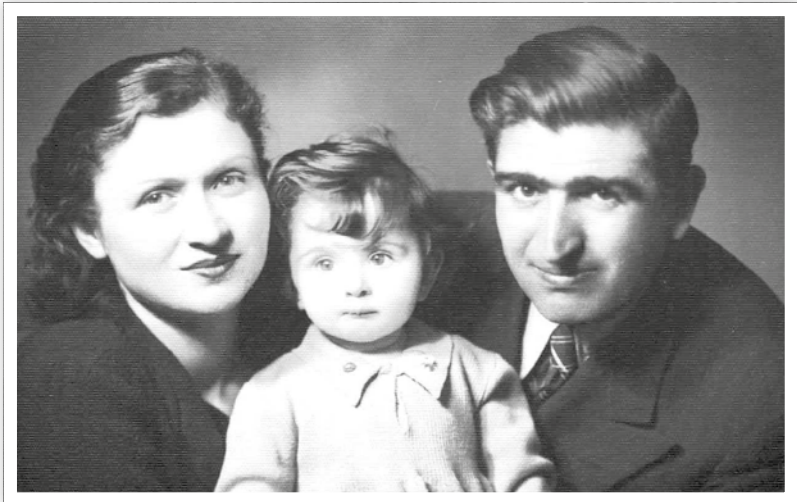
Kendisine anne dedirten kayınvalidesi, babasız çocuk büyütmenin sancılarını çok iyi bildiği için ona çabucak kucak açtı. Talihi değiştirmeye kararlıydı, yeni de bir isim taktı gelinine: “Çok müreffeh yaşayan bir akrabamızın adı Belkis. Bundan sonra sana Belkis diyelim kızım, şansın onun gibi açık olsun.”

Ve Belkis Hanım kendisinin dördüncü, Necati Bey’le evliliğinin ilk çocuğunu millet Ulu Önder’ine son görevini yerine getirdikten günler sonra, 18 Aralık’ta aldı kucağına.

Küçük bir kız bebek... Babası kulağına ismini fısıldadı: Seçkin...

Necati Bey Numune Hastanesi’ne atanıp Antalya’dan Ankara’ya taşındıklarında Seçkin henüz dört aylıktı. 1930’larda Ankara’nın çehresi tamamen değişmişti. Cumhuriyet dönemi mimarisinin simge binaları, tren garı, stadyum yeni yapılmıştı. Türk, Alman, Avusturyalı, Fransız mimar ve şehir planlamacılar harıl harıl çalışıyor; bozkırın ortasına çağdaş bir başkent inşa ediliyordu.

Genç Cumhuriyet, Ulu Önder’inin ardından kendine yeni bir lider bulmuş, bu kez Milli Şef’le yola devam ediyordu. Atatürk’ün en yakın arkadaşlarından biri olan İsmet İnönü, Cumhurbaşkanlığı’nın ilk yıllarında büyük, çok büyük bir sınavın içinde buldu kendini.

Seçkin 10 aylık.

Önce Dünya Savaşı, arkasından Milli Mücadele ile hırpalanan ülkeyi İkinci Dünya Savaşı'na sokmamak için gösterdiği gayret tarihe geçti. Türkiye savaşa girmese de bütün dünyayı sarsan bu gerçekten kaçamamıştı. Karartma geceleri, karneyle alınan ekmekler, endişe ve belirsizliğin hâkim olduğu yıllardı.

Çocuk Seçkin'in hafızasındaki Ankara bambaşkaydı; tek ya da iki katlı evler, meyve bahçeleri, büyük parklar ve geniş caddeler...

İlk apartmanlar, Sıhhiye ile Kızılay arasındaki dört katlı yapılarıydı. Seçkin'in çocukluğu Sarraf Hakkı Apartmanı'nda geçti. Babasının muayenehanesi ile ev bir aradaydı. Ankara Anafartalar Caddesi'nde, Adliye'nin köşesinde biraz garip, geometrik bir evdi bu. Ortada daire şeklinde bir hol; hole açılan biri dikdörtgen, biri üçgen, diğeri kare üç oda. Odalardan biri muayene odası, biri annesiyle babasının, biri de babaannesinin odasıydı. Henüz kız kardeşleri doğmamıştı. Ailenin en küçüğü Seçkin, akşamları muayene masasına yapılan yatakta yatıyordu.

Sarraf Hakkı Apartmanı'ndan ilk anım birinci yaş günümünden...

Ben mi hatırlıyorum yoksa bana anlatılanlardan mı biliyorum, orası muğlak. Tek başına tuvalete gitmeye kalkmışım, benden ses seda gelmeyince merak etmişler. Bir de bakmışlar ki başım kuburum içinde, amuda kalkmış vaziyette duruyorum. O günden beri de başım boktan kurtulmadı gitti!

1940'lı yıllarda Ankara...

Apartmanın girişinde keman solisti Hakkı Derman oturuyordu. Onun yanındaki daire, apartman görevlisi Nazmi Efendi'nin eviydi. Bir üst katta Selvi ailesi ve kulak burun boğaz hekimi Şevket Bey, onların üst katında Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın başmüfettişi Cemil Beyler yaşıyordu. Bitişik dairede göz doktoru Muzaffer Sander, onun üstünde de Hariciyeci Rıdvan Bey vardı. Onun yanındaki dairede de Muzaffer Sander'in kız kardeşi Mukadder Hanım iki oğluyla birlikte oturuyordu. Büyük oğlu Yaman Örs, yıllar sonra Türkiye'de biyoetik alanının kurucularından biri olacaktı.

Selvi ailesinin çevresindeki pek çok kişi bürokrattı. Necati Bey'in kuzeni Mükerrerem Nişova, Maliye Bakanlığı'nda özel kalem müdürüydü. Kardeşi Nedime Nişova da Türkiye'nin ilk kadın Ağır Ceza Mahkemesi yargıçlarından biriydi. O devirde Urfa'da kadın yargıç olarak görev yapmıştı.

Az da olsa bürokrat olmayan, ticaretle uğraşanlar da vardı... Ailede pek sevilmeyen, Server Hala'nın kocası olarak eş durumundan aileye katılmış, kumarbazlığıyla bilinen Sabur Sami Bey'in (Draz) hikâyesi, kitaplarda bile kendine yer bulmuştu.

Deniz Kavukçuoğlu'nun *Alageyik Sokağı Bir Liman mıydı?* kitabında anlattığına göre, Sabur Sami Bey İttihat ve Terakki Fırkası'nın sevilen bir üyesiydi. Fırka ona Birinci Dünya Savaşı'ndan önce devlete karşı ihanet içinde buldukları gerekçesiyle Rum, Ermeni ve Yahudileri İstanbul'dan çıkarması için emir vermişti. Ancak Sabur Sami Bey, bu ihanete inanmadığını söyleyip bu emri uygulamamıştı. İttihat ve Terakki'den ayrılmış, yakın arkadaşı Enver Paşa'nın ona gönderdiği 200 lira ile yağ ticaretine başlamış, epey de para kazanmıştı. Ailesiyle birlikte Moda'da, büyük bir köşkte yaşıyordu.

Üç çocuğu vardı Sabur Sami Bey'in; Nazan, Tarık ve Emel... Seçkin, henüz genç bir kızken babasının kitaplığında bir kitap bulmuştu; mavi kapağında Moda Burnu resmi olan bir roman... Meğer Emel, Moda'da at binerken bir bahriye öğrencisine âşık olmuş. Fakat aile itiraz etmiş ve Emel verem olup ölmüş. Bu hikâyeyi Turan Aziz Beler *Sevda* adıyla kitaplaştırmış. Romanın Semra Özcan ile Ediz Hun'un oynadığı sinema uyarlamasında hikâyeye elbette mutlu sonla bitmiş!

1945'ten bu yana çözülmeyen sır

1940'lı yılların Ankarası iki ölümle çalkalanıyordu. Biri, Sovyetler Birliği Büyükelçiliği'nin doktoru Neşet Naci Arzan'ın öldürülmesi, diğeri de Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın intiharı... Bu iki olayın ortasında bir kişi duruyordu: Genelkurmay Başkanı Kazım Orbay'ın oğlu, Tandoğan'ın Özel Kalem Müdürü Haşmet Orbay.

Dr. Neşet Naci, Necati Selvi'nin çok yakın arkadaşıydı. 16 Ekim 1945 günü Anafartalar Caddesi'ndeki muayenehanesinde tabancayla vurularak öldürüldü. Ertesi gün Reşit Mercan adında bir genç Emniyet Müdürlüğü'ne gelip "Katil benim" dedi. "Vereyim. Doktordan rapor istedim, vermedi. Bu yüzden öldürdüm."

Seçkin'in annesi Belkis Hanım'ın en büyük merakı, Adliye'ye gidip önemli davaları izlemektir. Evleri de Adliye Sarayı'na çok yakındır. Cinayetten iki gün sonra açılan Neşet Naci davasını da Belkis Hanım gün gün takip ediyor, ev halkına en ince ayrıntısına kadar anlatıyordu. Yaşananlar, Seçkin'in hafızasında yer edecekti.

Soruşturma başlayıp Reşit Mercan'ın kim olduğu araştırılınca ilginç bir hikâye çıkmıştı ortaya. Mercan, Haşmet Orbay ile aynı evde yaşıyordu. Bu iki genç ile Vali Tandoğan'ın oğlu Hal-

İsmet İnönü ve Nevzat Tandoğan.

dun Tandoğan, üç yakın arkadaşları. Reşit Mercan cinayetinden sonra eve gitmiş, üzerindeki elbiseleri çıkarıp Haşmet Orbay'ın elbise ve paltonunu giymişti. Tabancasının kılıfı da Orbay'ın belediyeodasında bulunmuştu.

Mercan'ın ilk sorgusunu savcıdan önce Vali Tandoğan'ın yapması kuşkuyla iyiden iyeye artırmıştı. Dava sürerken Mercan'ın, "Haşmet'in 1200 lira borcu varmış. Bana bu işi teklif etti" demesiyle seyir değişti, Haşmet Orbay'a da yataklıktan dava açıldı. Yargılama sonunda Reşit Mercan 20 yıl, Haşmet Orbay bir yıl ceza aldılar.

Yargıtay kararı bozunca Reşit Mercan "Katil ben değilim" diye itiraz etti bu kez. Yeniden başlayan mahkeme, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın tanık olarak dinlenmesine karar vermişti. Vali'ye "Reşit'e, Haşmet'in suçunu üzerine alması için telkinde bulunup bulunmadığı" soruldu. Suçlamaları kabul etmeyen Tandoğan 1946'nın 8 Temmuz'unda evinde intihar etti. Ardında intihar etmediği, öldürüldüğü söylentilerini bırakarak...

Dava, 17 Aralık 1946 günü sonuçlandı. Haşmet Orbay, "mahiyeti gizlenen sebep ve saik altında" adam öldürmek suçundan idam cezasına çarptırıldı. Reşit Mercan da suça iştirak eyleminden 10 yıl hapis cezası aldı. İkisi de 1950 affıyla cezaevinden çıktılar. Reşit Mercan bir süre sonra öldü. Haşmet Orbay'ın MIT görevlisi olduğu ortaya çıktı. Cinayetin niçin işlendiği ise bir muamma olarak kaldı.

Türkiye'yi çalkalayan bu olay, o günlerde sıra dışıydı belki. Sıradanlaşmasına yıllar vardı.

Seçkin doğduğu gün, annesi Belkis, babaannesi Şefika hanımlarla.

Belkis ve Necati Selvi, yanlarında Nazım Dayı'nın eşi Ayşe Yenge, önde Şefika Hanım, Nazım Dayı ve Seçkin.

Yürekli, dirençli ve azimli...

Seçkin Selvi.

Bir yandan çeviri yaparken bir yandan fasulye ayıklayan, eleştiri yazısını tamamlayıp sobanın ateşini harlayan, çocuklarını büyütürken yaşadığı ülkenin zihin dünyasında yeni pencereler açan bir kadın...

Yüzyıllık Yalnızlık gibi bir başyapıtı, başka bir çevirisi nedeniyle Sağmalcılar Cezaevi'nde yatarken, koğuşun keşmekeşi içinde, aklı dışarıdaki çocuklarındayken Türkçeye kazandırmış bir kadın...

Sevdiklerinin erken vedalarına, devletin hoyratlığına, emeğinin karşılık bulmamasına rağmen dimdik ayakta durmaktan, üretmekten, yaşamdan zevk almaktan vazgeçmeyen bir kadın...

Üretmekte direnen, teslim olmayan, yakın tarihin karanlık günlerinden nasibini fazlasıyla alsa da yaşam sevincini ve mizah duygusunu hiç kaybetmeyen... Bilgisini paylaşmakta bonkör, derdini paylaşmakta tutumlu...

İşte okuyacağınız böyle bir yaşamın hikâyesi...

tavsiye edilen
KDV'siz
satış fiyatı

₺ 34

Sertifika no: 11940

ISBN 978-625-8036-33-6

Doğan
Kitap